

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ХУДОЖНІЙ РОЗПИС

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Образотворче
та декоративно-прикладне мистецтво”
Спеціалізація “Декоративно-прикладне мистецтво”

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ХУДОЖНІЙ РОЗПИС

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво”

Спеціалізація
“Декоративно-прикладне мистецтво”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

ХУДОЖНІЙ РОЗПИС

Програма

для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006. – 24 ст.

Укладач	Ю. М. Фірсік – викладач Сумського училища культури ім. Д. С. Бортнянського
Рецензенти:	О. В. Садовський – доцент Сумського педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, заслужений художник України В. В. Горецький – художник-іконописець, керівник художньо-іконописної майстерні при Свято-Успенській Києво-Печерській лаврі І. Ю. Радецька – викладач Житомирського училища культури і мистецтв ім. І. Огієнка
Відповідальний за випуск	Т. Ф. Стронько
Редактор	Л. М. Трачук

© Фірсік Ю. М., 2006
© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет художнього розпису – одна із профільних дисциплін в широкому циклі декоративно-прикладної творчості по спеціальності “Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво”. Код спеціальності 5.020208, код напрямку 0202.

Основна задача предмету: залучити студентів як майбутніх фахівців до загальнолюдських культурних цінностей, збагатити їх знання надбаннями творчих вершин народних майстрів і професійних художників, оволодіти досвідом з техніки і технології художнього розпису для застосування його у своїй практичній і педагогічній роботі.

В процесі освоєння програми студенти повинні оволодіти технікою і технологією темперного розпису по левкасу:

- наносити левкас на підготовлену поверхню;
- виконувати різьблення левкасу, нанесення рельєфів;
- робити яєчну емульсію та виконувати безпосередньо нею розпис;
- оволодіти знаннями правильного відношення до роботи;
- показати вміння правильності вибору матеріалу для своєї роботи, техніки і технології її виконання.

Студенти повинні вміти використовувати на практиці отримані знання і навички для роботи з учнями художніх і загальноосвітніх шкіл, з колективами гуртків декоративно-прикладної творчості.

Завдання педагога – з самого початку запевнити студента в тому, що послідовна, завзята робота заради досягнення мети якісно впливає на знання, збагачує практичні навички і розширює світогляда студента.

Варто звернути увагу студентів на зв'язок предмета художнього розпису з іншими предметами, які вивчаються паралельно, такими як композиція, малюнок, живопис, історія мистецтва та інші.

Об'єм програмних вимог та увага до кожного студента, виходячи з його особистих природних властивостей, мусять забезпечити високе естетичне виховання молоді.

Організація навчального процесу розміщується таким чином:

- V семестр – 68 годин по 4 на тиждень;
- VI семестр – 76 годин по 4 на тиждень;
- VII семестр – 102 години по 6 на тиждень;
- VIII семестр – 96 годин по 6 на тиждень.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	III курс V СЕМЕСТР Назви тем	Всього	Види занять та розподіл годин			Форма контролю
			Лекц.	Практ.	Самост. робота	
1	Темперний живопис та його особливості, техніка, технологія, матеріали та інструменти темперного живопису.	8	7	1		Бесіда
2	Ґрунти для темперного живопису. Левкаський ґрунт, нанесення його на основу, подальша обробка.	16	4	12	1	Бесіда, перевірка завдання
3	Ескіз і картон для розпису.	4	3	1		Бесіда
4	Композиційні схеми картин. Аналіз картин видатних майстрів.	8	2	6		
5	Технологія роботи по левкасу. Полівінілацетатна, олійно-казеїнова, яєчна темпера, акрилова фарба.	8	2	6	1	
6	Цикл практичних занять з розпису на левкасі: а) перенесення прорису, продряпування графою;	4	2	2	1	Бесіда, перевірка завдання
	б) нанесення розкришу, робота над елементами фону;	4	1	3	1	Бесіда, перевірка завдання
	в) поплавка тіней, нанесення пробілів, світла на форми;	4	1	3	1	
	г) робота над інкарнатом;	4	1	3	1	
	д) приведення до загального силуету, відновлення описі;	4	1	3	1	
	е) Нанесення оліфи або покриття лаком.	4	1	3		Бесіда
Всього		68/7	25	43	7	

№	III курс VI СЕМЕСТР Назви тем	Всього	Види занять та розподіл годин			Форма контролю	
			Лекц.	Практ.	Смост. робота		
1.	Збір матеріалу. Аналіз робіт видатних майстрів. Композиційні пошуки.	8	6	2		Бесіда	
2.	Побудова прорису або картону. Пошук формату.	12	2	10	1	Бесіда	
3.	Нанесення на основу левкасу, подальша обробка: підйом рельєфів, різьблення, шліфування.	24	2	22	1	Перевірка завдання Перевірка завдання	
	4.	Розпис на левкасі:	28				
		а) перенесення прорису, продряпування графою;		2	2		1
		б) нанесення розкришу, робота над елементами фону;		1	5		1
		в) поплавка тіней, нанесення пробілів, світла на форми;		1	5		1
		г) робота над інкарнатом;		1	3		1
	д) приведення до загального силуету, відновлення описі;		1	3	1		
	е) Нанесення оліфи або покриття лаком.		1	3			
5.	Аналіз виконання розпису. Оформлення робіт. Перегляд.	4	2	2		Бесіда	
Всього		76/7	19	67	7		

№	IV курс VII СЕМЕСТР Назви тем	Всього	Види занять та розподіл годин			Форма контролю		
			Лекц.	Практ.	Самост. робота			
1.	Аналіз попередньої роботи, постановка мети подальших дій.	6	6					
2.	Робота над ескізом:	24	6		5	Бесіда Бесіда, Перевірка завдання		
	а) аналіз роботи над ескізами у видатних майстрів минулого;							
	б) тема ескізу, пошук найкращого варіанту, стилістика;	1					5	
	в) формат і масштаб ескізу;	2					4	
	г) фор ескіз, рішення кольором та тоном;	1					5	
3.	Робота над картоном:		6	6	5	Бесіда. Перевірка завдання		
	а) призначення картону, особливості виконання;	6					6	
	б) підготовча робота: замальовки людей, тварин, птахів, пейзажу, архітектури;	24					6	18
	в) стилістика елементів;	12					3	9
	г) лінійний начерк картону, тонова розробка;	12					3	9
	д) виписка деталей та узагальнення всієї роботи.	12					3	9
4.	Перегляд робіт, корегування подальших дій	6	3	3		Бесіда		
Всього		102/10	40	62	10			

№	IV курс VIII СЕМЕСТР Назви тем	Всього	Види занять та розподіл годин			Форма контролю
			Лекц.	Практ.	Самост. робота	
1.	Переведення картону на картинну площину.	6	2	4	2	Бесіда. Перевірка завдання
2.	Уточнення малюнку.	6	1	5	2	Бесіда. Перевірка завдання
3.	Робота над левкасом по підйому рельєфів та різьбленню.	18	5	13	2	Бесіда. Перевірка завдання
4.	Прокладка загального колориту роботи.	12	3	9	2	Бесіда. Перевірка завдання
5.	Доскональна виписка всіх деталей або елементів роботи.	18	4	14	2	Бесіда. Перевірка завдання
6.	Образність елементів композиції, пластичне вирішення картинної площини.	18	4	14	2	Бесіда. Перевірка завдання
7.	Узагальнення всієї роботи, перевірка та завершення.	12	3	9	2	Бесіда. Перевірка завдання
8.	Покриття роботи лаком, оформлення в обрамлення.	6	2	4		Бесіда. Перевірка завдання
Всього		96/14	24	72	14	

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

III курс

V семестр

Тема 1. Темперний живопис та його особливості, техніка, технологія, матеріали та інструменти темперного живопису

Історичний огляд методик роботи темперою, використання різних матеріалів та інструментів, організація робочого місця. Основні прийоми роботи. Підготовка основи під темперний розпис. Види левкасів та ґрунтів для розпису. Основні методи художнього розпису (яєчний іконопис, фламандський та італійський живопис).

Тема 2. Ґрунти для темперного живопису. Левкасний ґрунт, нанесення його на основу, подальша обробка

Методика підготовки поверхні під левкас, наклеювання паволоки, нанесення шарів ґрунту, шліфування поверхні. Використання різновидів основ із деревини та картону для нанесення ґрунту, основні помилки при роботі, складання технологічної карти по нанесенню левкасу, матеріали та інструменти для роботи. Техніка безпеки при обробці дошки.

Практична частина: підготовка дошки під нанесення левкасу. Нанесення левкасу. Усуення недоліків у роботі над левкасом.

Тема 3. Ескіз і картон для розпису

Картон як універсальний засіб для роботи в різних техніках художнього розпису. Ескіз (франц. *esquisse*) попередній начерк, що фіксує задум художнього твору або окремої його частини. Бесіда про те, що в картоні та ескізі вирішуються майже всі творчі завдання, які стоять перед митцем при виконанні розпису. А саме: композиційне рішення, тональні співвідношення, лінійна пластика, виявлення реальних розмірів майбутньої роботи, перспективні скорочення, деталізація форми, узагальнення тощо. Розгляд практичних прийомів при роботі над ескізом та картоном. Взаємозв'язок роботи над ескізом і картоном. Використання м'яких матеріалів (сангіна, соус, вугілля) при роботі над картоном.

Практична частина: виконання підготовчого малюнку до розпису.

Тема 4. Композиційні схеми картин. Аналіз картин видатних майстрів

Композиція як основа побудови художнього твору, зумовлена його змістом, характером і призначенням. Розташування основних елементів і частин картини у певній системі і послідовності, що надає цілісність у поєднанні образів та ідей, при різнобичності засобів їх розкриття. Підпорядкування формату, вибір якого залежить від теми, сюжету, об'єкта зображення. Найкращим форматом гармонійного розташування елементів вважається прямокутник із співвідношенням сторін, близьким до "золотого перетину". Композиційні схеми картин, що будуються за допомогою "силових ліній" прямокутника. Визначники формату картинної площини як основа моделі супідрядності першого ступеня. Поля композиційної супідрядності як чинник взаємозв'язку в композиції.

Практична частина: виконання тонового та лінійного аналізу картин. Студенти виконують дві схеми одної обраної роботи. На тональній виявляють основні тональні групи за допомогою штриха (сірий тон), плямою – темні місця, залишаючи чистим папір на світлих. На лінійній визначають поля композиційної супідрядності, опорні точки елементів композиції, розташування основних елементів.

Тема 5. Технологія роботи по левкасу. Полівінілацетатна, олійно-казеїнова, яєчна темпера, акрилова фарба

При вивченні програми з художнього розпису важливо ознайомити студентів із різноманітними методами, що в подальшій творчій роботі дасть можливість художнього вибору відповідно до поставленої мети. Також це дає змогу аналізувати твори видатних майстрів з точки зору технологічного процесу та можливість глибше вникнути в їх задуми. Ознайомлення з технологічним процесом виготовлення яєчної емульсії, технічними прийомами нанесення розкришу, наочний показ та закріплення на практиці прийомів письма темперними фарбами на різних основах, послідовності ведення роботи.

Практична частина: виконання елементів темперного письма. Виготовлення яєчної емульсії, на її основі – приготування фарб. Виконання розкришу. Нанесення по розкришу затінків, пробілів, лесировок тощо. Виявлення технічних особливостей різновидів темперних фарб. Прийоми роботи в техніці іконопису (плав), фламандського та італійського живопису.

Тема 6. Цикл практичних занять з розпису на левкасі

Під час вивчення предмету “Художній розпис” основним методом є виконання практичних робіт. Воно передбачає: закріплення теоретичних знань щодо матеріалів та інструментів, які використовуються при роботі з темперними фарбами, та чіткої етапності в процесі виконання розпису; удосконалення практичних навичок по нанесенню левкасу на підготовлену поверхню, виконанню елементів різьблення, нанесенню рельєфів, підготовці емульсії; оволодіння знаннями правильного відношення до роботи із залученням студентів як майбутніх фахівців, до загальнолюдських цінностей; збагачення надбаннями творчих вершин народних майстрів і професійних художників. Студенти повинні вміти використовувати на практиці отримані знання і навички для роботи з учнями художніх і загальноосвітніх шкіл, з колективами гуртків декоративно-прикладної творчості.

а) *Перенесення прорису, продряпування графою*

Обираючи спосіб, яким слід скористатися при виготовленні левкасу, необхідно брати до уваги художню ідею, яка буде втілена на дошці. Так, якщо шар занадто всмоктує, неможливо буде робити перші прописки, рівномірно розподіляючи фарбу по поверхні. Але і в протилежному випадку є свої недоліки: коли ґрунт має у своєму складі забагато олії, це призводить до поганого зчеплення фарби та поверхні і навіть “збігання” фарби у краплі. Перебільшення у складі левкасу клейових компонентів призводить до розтріскування поверхні. Міцніший верхній шар ґрунту буде відставати від нижніх шарів. Занадто товстий шар, нанесений на поверхню в один прийом, розтріскається. Тому слід бути особливо уважним до нанесення останніх шарів левкасу, шліфуючи попередні тонкозернистим шліфувальним папером, а останній шар робиться розведеним водою та полірується сукном. Тільки на добре підготовлену поверхню можна переносити малюнок прорису за допомогою копіювального паперу або намастивши зворотню сторону графітом та проводячи по лініях малюнку графою. Далі малюнок уточнюємо на поверхні олівцем та продряпуємо графою. Не слід надто сильно натискати на графу, роблячи глибокі борозни, робити надто детальний малюнок, що нашкодить художньому вигляду роботи.

Практична частина: перенесення прорису, продряпування графою. Підготовка поверхні дошки. Перенесення прорису. Уточнення малюнку. Продряпування графою.

б) *Нанесення розкришу, робота над елементами фону*

Виготовлення яєчної емульсії, на її основі – приготування фарб. Виконання розкришу. Нанесення по розкрию елементів фону. Прийоми роботи в техніці іконопису (плав). Розчин повинен стікати з пензля, але створювати міцний, рівний корпусний шар. При опрацюванні елементів фону використовувати додаткові кольори виходячи з колористичної задачі.

Етапи роботи: пошук колористичної гами, виготовлення яєчної емульсії, затирання фарб та виготовлення розчинів, нанесення розкрию, робота над елементами фону.

в) *Поплавка тіней, нанесення пробілів, світла на форми*

Завдання передбачає виявлення об’ємів виходячи з середнього тону, заданого розкриєм. При цьому розкрий залишається майже незаписаним в місцях напівсвітла та напівтіні.

Етапи роботи: робота над елементами краєвиду, інтер’єру, середовища; розпис темними фарбами всіх елементів композиції (контури), поправка затінків.

Пробіли на одязі, орнаменти, кремынчики, листочки, інкоп і таке інше. Пробіл робиться в три тони з сілками та оживками.

г) *Робота над інкарнатом*

Інкарнат – оголені частини тіла. Роботі над ними приділяється особлива увага.

Етапи роботи: Оголені частини тіла плавляться санкір’ю, яка складається з вохри, сажі та кіноварі. Розпис темною фарбою всіх рис обличчя. “Движки” на випуклих місцях форми. Цим визначають місця для плавів. “Виплавка”: “вохрення”, “рум’янці”, “прорис”, “підбивка”, “сплавка”, “бліци”.

д) *Приведення до загального силуету, відновлення описі*

Приведення до загального силуету (зазвичай санкір’ю). Проплавляють дуже обережно всю частину тіла. Відновлення описі та нанесення світлими штрихами движків. Все робиться таким чином, щоб не вони здавались відокремленими від великої форми. Розкреслення волосся тонкими мазками пензлика.

е) *Нанесення оліфи або покриття лаком*

Перед початком роботи слід ретельно прибрати пил у майстерні. Оліфлення проводиться обов'язково в теплому приміщенні. Оліфу ллють ложкою та розрівнюють пальцем. Як на деяких місцях пожухне, розрівнюють долонею декілька разів. Якщо використовувати лак, його наносять тонкими шарами декілька разів, даючи просохнути попередній прописці. Якщо на останню прописку використовувались олійні фарби, то застосовувати необхідно живописні лаки (дамарний, мастичний, акрил – фісташковий).

VI семестр

Тема 1. Збір матеріалу. Аналіз робіт видатних майстрів. Композиційні пошуки

Бесіда про загальні тенденції розвитку художнього розпису на Україні та за її межами. Використання новітніх методів роботи та матеріалів. Збір та аналіз матеріалів з художнього розпису. Аналіз робіт видатних майстрів з виявленням підпорядкування до певної схеми роботи. Робота над композиційними схемами. Прийоми роботи над композиційними пошуками: “від плями”, знаходження пластики образу, організація хаосу в форматі, виявлення композиційного центру, підпорядкування ритму, пошук рівноваги.

Тема 2. Побудова прорису або картону. Пошук формату

Бесіда про те, що в картоні та ескізі вирішуються майже всі творчі завдання, що стоять перед митцем при виконанні розпису. А саме: композиційне рішення, тональні співвідношення, лінійна пластика, виявлення реальних розмірів майбутньої роботи, перспективні скорочення, деталізація форми, узагальнення, тощо. Розгляд практичних прийомів при роботі над ескізом та картоном. Взаємозв'язок роботи над ескізом і картоном. Використання м'яких матеріалів (сангіна, соус, вугілля) при роботі над картоном. Використання масштабного кута для перенесення розмірів.

Практична частина: виконання підготовчого малюнку до розпису.

Етапи роботи: виконання малюнку в масштабі; нанесення великих пластичних мас; конструктивне рішення форми; нанесення тональних співвідношень; деталізація форми; узагальнення великого світла та тіні; знаходження граничних акцентів, уточнення.

Тема 3. Нанесення на основу левкасу, подальша обробка: підйом рельєфів, різьблення, шліфування

Повторення методики підготовки поверхні під левкас, наклеювання паволоки, нанесення шарів ґрунту, шліфування поверхні. Використання різновидів основ із деревини та картону для нанесення ґрунту, основні помилки при роботі, складання технологічної карти по нанесенню левкасу, матеріали та інструменти для роботи. Техніка безпеки при обробці дошки. Формат обирається відповідно виконаному картону.

Розпис на левкасі.

а) *Перенесення прорису, продряпування графою*

Етапи роботи: накладання малюнка на поверхню та фіксація клеєм або скотчем з боків; підкладання копіювального паперу; тиснення малюнка голкою із затупленим кінцем або напишучою ручкою; внесення уточнень до отриманого малюнку; продряпування малюнку графою.

б) *Нанесення розкришу, робота над елементами фону*

Виготовлення яєчної емульсії, на її основі приготування фарб. Виконання розкришу. Прийоми роботи в техніці іконопису (плав). Нанесення по розкрию елементів фону. Розчин повинен стікати з пензля, але створювати міцний, рівний корпусний шар. При опрацюванні елементів фону використовувати додаткові кольори, виходячи з колористичної задачі.

в) *Прописка тіней, нанесення пробілів, світла на форми*

Завдання передбачає виявлення об'ємів виходячи з середнього тону, заданого розкриєм. При цьому розкрий залишається майже незаписаним в місцях напівсвітла та напівтіні.

г) *Робота над інкарнатом*

Інкарнат – оголені частини тіла. Роботі над ними приділяється особлива увага.

Етапи роботи: оголені частини тіла плавляться санкір'ю, яка складається з вохри, сажі та кіноварі. Розпис темною фарбою всіх рис обличчя. “Движки” на випуклих місцях форми. Цим визначають місця для плавів. “Виплавка”: “вохрення”, “рум'янці”, “прорис”, “підбивка”, “сплавка”, “бліці”.

д) *Приведення до загального силуету, відновлення описі*

Після деталізації форм виникає необхідність в узагальненні та підкреслюванні головних акцентів.

Етапи роботи: приведення до загального силуету (зазвичай санкір'ю). Проплавають дуже обережно всю частину тіла. Відновлення описі та нанесення світлими штрихами движків. Все робиться таким чином, щоб вони не здавались відокремленими від великої форми. Розграфлення волосся тонкими мазками пензлика.

е) *Нанесення оліфи або покриття лаком*

Етапи роботи: перед початком роботи слід ретельно прибрати пилю в майстерні. Оліфлення проводиться обов'язково в теплому приміщенні. Оліфу ллють ложкою та розрівнюють пальцем. Як на деяких місцях пожухне, розрівнюють долонею декілька разів. У випадку використання лаку, його наносять тонкими шарами декілька разів, даючи просохнути попередній прописці. Якщо на останню прописку використовувались олійні фарби, то застосовувати необхідно живописні лаки (дамарний, мастичний, акрил – фісташковий).

Тема 5. Аналіз виконання розпису.

Оформлення робіт. Перегляд

Помилки, які часто трапляються в роботах студентів:

- Порушення правил композиції, нераціональне використання формату.
- Підготовчий малюнок не побудований, а змальований.
- Контури форм продряпані графою занадто сильно.
- Недопрацьований левкас: продряпаний, має тріщини, перепади рівня тощо.
- Наспих зроблений перший розкрий не має рівного тону.
- Занадто деталізований малюнок, коли не береться до уваги загальна форма.
- Порушення етапності роботи: кольорові лесіровки покладені на недопрацьовані пробілі, відсутні етапи узагальнень, робота "розсипана" по фрагментах.
- Світло прописано занадто лесіровочно, робота не має матеріальності.

Висновки:

Щоб оволодіти технікою темперного розпису, необхідно здобути багато знань і на практиці вдосконалити чимало навичок. Нехтування правилами та порушення етапності в роботі призводить до численних виправлень, що руйнує гармонійний стрій. Дуже важливим для розуміння студентами є те, що головним завданням при виконанні копії є розкриття задуму автора, проходження всіх етапів роботи, втілення у створений художником образ. Головним недоліком майже всіх студентських робіт є поверхове сприйняття і відповідно і рішення. Постійні екскурсії до музеїв, виставочних залів, галерей, знайомство з періодичними виданнями образотворчого мистецтва, робота в бібліотеках, оволодіння грамотою малюнка, живопису, композиції дадуть змогу вирішити цю проблему.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

IV курс

VII семестр

Тема 1. Аналіз попередньої роботи, постановка мети подальших дій

Бесіда про вибір теми до дипломної роботи. Головним джерелом для натхнення повинні стати власні спостереження. Спираючись на творчість майстрів минулих років, на методичні прийоми, з якими студенти були ознайомлені протягом навчання, вони виконують дипломний проєкт із загальним напрямом “Рідний край”. Обговорюється методика та графік роботи в майстернях, строки виконання певних етапів, загальна та індивідуальні програми дій. Звертається увага на правильне та послідовне відношення до роботи.

Тема 2. Робота над ескізом

а) Аналіз роботи над ескізами у видатних майстрів минулого

Бесіда про загальні тенденції розвитку художнього розпису на Україні та за її межами. Використання новітніх методів роботи та матеріалів. Збір та аналіз матеріалів з художнього розпису. Аналіз робіт видатних майстрів з виявленням підпорядкування до певної схеми роботи.

б) Тема ескізу, пошук найкращого варіанту, стилістика

Робота над композиційними схемами. Прийоми роботи над композиційними пошуками: “від плями”; знаходження пластики образу, організація хаосу у форматі, виявлення композиційного центру, підпорядкування ритму, пошук рівноваги.

в) Формат і масштаб ескізу

Відповідність ескізу до остаточного розміру, використання масштабованого кута.

г) Фор ескіз, рішення кольором та тоном

Геометричні вправи по складанню палітри, знаходження колориту. Виконання ескізу в матеріалі майбутньої роботи.

Тема 3. Робота над картоном

а) Призначення картону, особливості виконання

Бесіда про те, що в картоні вирішуються майже всі творчі завдання, що стоять перед митцем при виконанні розпису. А саме: композиційне рішення, тональні співвідношення, лінійна пластика, виявлення реальних розмірів майбутньої роботи, перспективні скорочення, деталізація форми, узагальнення, тощо.

б) Підготовча робота: замальовки людей, тварин, птахів, пейзажу, архітектури

Розгляд практичних прийомів при роботі над картоном. Взаємозв'язок роботи над ескізом і картоном. Використання м'яких матеріалів (сангіна, соус, вугілля) при роботі над картоном. Використання масштабованого кута для перенесення розмірів. Вивчити анатомічне обґрунтування натури. Робота з моделями.

в) Стилiстика елементiв

Перетворення обраних та напрацьованих елементів в єдину образну структуру. Знаходження художньої образності зображення.

г) Лінійний начерк картону, тонова розробка

Знаходження лінійної пластики в реальних розмірах роботи. Прокладка великих тональних мас.

д) Виписка деталей та узагальнення всієї роботи.

Підпорядкування всіх елементів цілісності сприйняття, розстановка акцентів.

Тема 4. Перегляд робіт, корегування подальших дій

Помилки, які часто трапляються в роботах студентів

- Порушення правил композиції, нераціональне використання формату.
- Підготовчий малюнок не побудований, а змальований.
- Занадто деталізований малюнок, коли не береться до уваги загальна форма.
- Відсутня стилістична відповідність елементів композиції, художня єдність.

- Замало використовуються натурні спостереження: замальовки, начерки, етюди.
- В ескізних пошуках відсутня колористична єдність.
- Ескіз та картон не відповідають матеріалу виконання роботи.
- Вимальовка елементів не відповідає формату.
- Пошуки теми мають хаотичний характер.

Висновки:

Щоб оволодіти технікою виконання ескізу та картону, необхідно здобути багато знань та на практиці вдосконалити чимало навичок. Нехтування правилами та порушення етапності в роботі призводить до численних виправлень, що руйнує гармонійний стрій. Дуже важливим для розуміння студентами є те, що головною задачею при виконанні ескізу є розкриття художнього задуму, а не створення формальних елементів без внутрішнього наповнення. Головним недоліком майже всіх студентських робіт є поверхове сприйняття та відповідно з цим і рішення. Постійні екскурсії до музеїв, виставочних залів, галерей, знайомство з періодичними виданнями образотворчого мистецтва, робота в бібліотеках, оволодіння грамотою малюнка, живопису, композиції дадуть змогу вирішити цю проблему. Обираючи тему дипломної роботи, матеріали для її виконання, студенти вирішують також і завдання подальшої їх профорієнтації.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

IV курс

VIII семестр

Тема 1. Переведення картону на картинну площину

Етапи роботи по перенесенню картону на робочу площину:

- накладання малюнка на поверхню та фіксація клеєм або скотчем з боків;
- підкладання копіювального паперу;
- тиснення малюнку голкою із затупленим кінцем або не пишучою ручкою.

Тема 2. Уточнення малюнка

Внесення уточнень до отриманого малюнка: перевірка великих форм, пластики силуету, композиційне розташування, пропорційні співвідношення, підтримка тоном. Продряпування основних елементів малюнка графою. Натиск на інструмент не повинен бути сильним, лінії проводити плавно.

Тема 3. Робота над левкасом по підйому рельєфів та різьбленню

Переведення елементів малюнка, що потребують підйому та різьблення. Продряпування графою. Підготовка розчину з левкасу для нанесення рельєфів. Його густота повинна дозволяти накладати пензлем об'єми. Нанесення елементів форм та одразу повторне наповнення левкасом. Після висихання повтор нанесення левкасу доти поки не набудеться потрібна висота. Різьблення левкасу з уточненням об'ємів та виявленням глибин.

Тема 4. Прокладка загального колориту роботи

В разі ведення роботи в техніці іконопису, роботу розпочинають з виготовлення ячної емульсії, на її основі – приготування фарб. Виконання розкришу. Якщо в техніці фламандського письма, то виконується грізайль. Для італійського стилю виконується підмальовок. Нанесення по розкрию елементів фону.

Тема 5. Доскональна виписка всіх деталей або елементів роботи

Завдання передбачає виявлення об'ємів виходячи з середнього тону, заданого розкриєм. При цьому розкрий залишається майже незаписаним у місцях напівсвітла та напівтіні. Деталі повинні сприйматися цілісно з формою.

Тема 6. Образність елементів композиції, пластичне вирішення картинної площини

На цьому етапі ведеться пошук поєднання деталей, приведення їх до пластичної цілісності, підпорядкованості головній ідеї.

Тема 7. Узагальнення всієї роботи, перевірка та завершення. Приведення до загального силуету, відновлення описі

Після деталізації форм виникає необхідність в узагальненні та підкреслюванні головних акцентів.

Тема 8. Покриття роботи лаком, оформлення в обрамлення

Перед початком роботи слід ретельно прибрати пил в майстерні. Оліфлення проводиться обов'язково в теплом приміщенні. Оліфу ллють ложкою та розрівнюють пальцем. Як на деяких місцях пожухне, розрівнюють долонею декілька разів. При використанні лаку, його наносять тонкими шарами декілька разів, даючи просохнути попередній прописці. Якщо на останню прописку використовувались олійні фарби, то застосовувати необхідно живописні лаки (дамарний, мастичний, акрил – фісташковий).

Критерії оцінювання знань студентів

Необхідною умовою допуску студентів до іспитів є виконання всіх передбачених навчальним планом семінарських та практичних занять та виконання завдань для самостійної роботи. Іспит виставляється студенту за результатами поточного контролю знань та виконаних практичних завдань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. *Зиновьев Н. М.* Искусство Палеха. – Л.: Художник РСФСР. – 76 с.
2. *Комаров А. А.* Технология материалов стенописи: Учебное пособие. – М.: Изобразительное искусство, 1989. – 240 с.
3. *Одноралов Н. В.* Материалы в изобразительном искусстве. – М.: Просвещение, 1973. – 276 с.
4. *Рерберг Ф. И.* Техника масляной живописи. – М.: Юный художник; 1983. № 9. С. 17.
5. *Юный художник:* Изд. Академии художеств России. – М., 1989–1990
6. *Кравченко А. С. Уткин А. П.* Сост. “Икона”. – М.: Style A LTD, 1993. – 253 с.
7. *Великие художники:* Изд. ООО “Иглмосс Юкрейн”. – К., 2004 – 2005
8. *Быков В. В.* Материалы и техника художественных работ. – М.: Плакат, 1990. – 75 с.
9. *Словянский Б. Н.* Техника живописи. Живописные материалы. – М.: Изд. Академии худ. СССР, 1962. – 279 с.
10. *Говдя П. І.* Вірність традиціям. – К., 1982. – 78 с.
11. *Бучинський С. Л.* Основи грамоти з образотворчого мистецтва. – К.: “Радянська школа”, 1981. – 120 с.
12. *Шорохов Е. В.* Основы композиции. – М.: Просвещение, 1979. – 303 с., ил.
13. *Яшухин А. П.* Живопись. – М.: Просвещение, 1985. – 286 с.
14. *Хворостов А. С.* Чеканка. Инкрустация. Резьба по дереву. – М.: Просвещение, 1985. – 176 с.

Для нотаток

Навчальне видання

ХУДОЖНІЙ РОЗПИС

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладач Ю. М. Фірсік

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,39. Наклад 100 прим.

Видавництво “Фірма “ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206-47-29, 206-47-21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 2006 від 04.11.2004 р.